

EXAMENSARBETE

Våren 2010

*Sektionen för Hälsa och Samhälle
Sjuksköterskeprogrammet 180 hp*

Hunden minns jag, men har vi ätit frukost?

Hur djur kan påverka i omvårdnaden
av personer med demenssjukdom

Författare

Hannes Edmark

Helén Olsson

Handledare

Ellinor Edfors

Examinator

Sören Augustinsson

Hunden minns jag, men har vi ätit frukost?

Hur djur kan påverka i omvårdnaden av personer med demenssjukdom

Författare: Hannes Edmark, Helen Olsson

Handledare: Ellinor Edfors

Litteraturstudie

Datum 2010-06-07

Sammanfattning

Bakgrund: Demenssjukdom är en av de vanligaste sjukdomarna i Sverige och mängden sjuka förväntas öka på grund av ökad levnadsålder. Varje patient har enskilda behov och behöver olika sorters vård. Djur har visat sig kunna användas inom vården på många områden. Djurassisterad aktivitet (DAA) är ett område som används inom omvårdnaden av personer med demenssjukdom på särskilt boende. Effekterna av detta är inte tillräckligt beforskat.

Syfte: Syftet med litteraturstudien var att fördjupa kunskapen i hur djur kan påverka i omvårdnaden av personer med demenssjukdom i särskilt boende.

Metod: Studien genomfördes som en allmän litteraturstudie.

Resultat: I resultatet framkom ny kunskap såsom att djur kan stimulera minnesträning, att effekten av DAA inte är beständigt utan måste uppdateras, att djur kan komplettera omvårdnaden och tillfredställa behov. Det finns få studier genomförda på läkemedel och effekterna av DAA i kombination.

Slutsats: Det behövs mer forskning på området; speciellt med fokus på DAA i kombination med läkemedelsanvändning. Detta av både samhällsekonomiska skäl och för att öka livskvaliteten för personer med demenssjukdom.

Nyckelord: demenssjukdom, djur, djurassisterad aktivitet, särskilt boende, omvårdnad

I remember the dog, but did we have breakfast?

How Animals Can Influence in Nursing People with Dementia

Author: Hannes Edmark, Helen Olsson

Supervisor: Ellinor Edfors

Literature review

Date 2010-06-07

Abstract

Introduction: Dementia is one of the most common diseases in Sweden and the quantity is expected to increase because of higher age. Each patient has different needs and requires a different sort of treatment. It has been shown that animals can be used in many areas of health care. Animal assisted activity (AAA) is used within the care of people with dementia living in a nursing home. There is not enough research within this area of expertise.

Aim: The aim of the literature review was to get a deeper understanding of how animals can affect the care received by people with dementia living in a nursing home.

Method: The study was carried out as a general literature review.

Result: The results showed new information such as that animals can stimulate memory training, that AAA has an expiration date so it needs to get refreshed also animals can complement a care setting and satisfy needs. There are only a few studies that compare the combination of pharmaceutical usage and the effects of AAA.

Conclusion: More research is needed on the area; especially with focus on AAA in combination with pharmaceutical use. This would be beneficial both from a socioeconomic view as well as increasing the quality of life for people with dementia.

Keywords: dementia, animal, animal assisted activity, nursing home, nursing

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BAKGRUND	5
Djur i vården.....	5
Demenssjukdom.....	6
Sjuksköterskan, omvårdnaden och djur i vården.....	7
SYFTE	8
Specifika frågeställningar.....	8
METOD	9
Urval och genomförande.....	9
Analys.....	10
Etiska överväganden.....	10
RESULTAT	11
Att stimulera kommunikation och social samvaro.....	12
Att minska beteendemässiga och psykiska symptom.....	12
Att sänka stressnivåer och öka autonomi.....	13
Att påverka läkemedelsanvändning.....	14
DISKUSSION	14
Metoddiskussion.....	14
Resultatdiskussion.....	16
REFERENSER	22
Bilaga 1 Checklista för kvantitativa artiklar – kvasiexperimentella studier	
Bilaga 2 Checklista för kvalitativa studier	
Bilaga 3 Sökschema för datorbaserad litteratursökning	
Bilaga 4 Artikelöversikt	

BAKGRUND

”Innerligheten som ofta uppstår i mötet mellan patient och vårdhund är fantastisk att uppleva. Det är hisnande att få vara med och se ljuset komma djupt där inifrån hos en patient som länge saknat livslust. Hundens rättframhet och acceptens lockar patienten att "vara här och nu" och att helt fokusera på sina förmågor, ta dem i bruk och även utveckla nya förmågor. Hunden ger helt enkelt livslust genom leklust tycker jag” (Höök ¹).

Djur i vården

Att använda sig av djur som stöd och sällskap är ingen modern företeelse då människor sedan urminnes tider levt sida vid sida med djuren. Även om sällskapsdjur i vårdsammanhang inte vetenskapligt dokumenterats förrän på 1960-talet, så har människan ägt tyst kunskap om positiva effekter av att umgås med djur (Manimalisrapporten, 2009). Till dessa räknas effekter från studier på 1920-talet, då det upptäcktes att när en person klappade en hund sjönk blodtrycket på denne, men någon vidare vetenskaplig forskning gjordes inte då. (Odendaal, 2000)

Först under 1980-talet som det blev möjligt för yrkesgrupper som arbetsterapeuter, sjukgymnaster och sjuksköterskor i de nordiska länderna att forska inom det egna yrkesområdet. Alltsedan slutet av 1990-talet har forskningen vuxit fram och börjar nu bli omfattande med fokus på interaktionen mellan människa och djur i vård och behandling (Manimalisrapporten, 2009). Djur kan användas på olika sätt i vården; antingen som en djurassisterad terapi eller som djurassisterad aktivitet. Terminologin som används i internationella texter är Animal Assisted Therapy (AAT) vilket på svenska förkortas DAT (Djurassisterad Terapi) och Animal Assisted Activity (AAA) på svenska DAA (Djurassisterad Aktivitet). Skillnaden mellan dessa består i att DAT är en målmedveten och planerad insats med specifika mål som terapi och behandling medan DAA betyder djursällskap i dagligt liv utan specifika mål. Om djuret finns på en vårdenhet utan att en specifik målsättning är formulerad kan det bidra till de boendes förbättrade psykiska, sociala och fysiska hälsotillstånd och det är då DAA som används (Cederberg 2010). Djurassisterad aktivitet är

¹ Ingeborg Höök, Vårdhundskolan, e-post 2010-05-25

den form som används på äldreboenden, boenden för personer med demenssjukdom och utvecklingsstörning samt inom kriminalvården (Hultman, 2008).

Att många personer med demenssjukdom är vana att ha djur i sin närhet kan antas då det i en studie av Banks och Banks kunde konstateras att på ett äldreboende hade 84 % av de boende haft djur redan från barndomen och samtliga dessa önskade djur på boendet. (Banks & Banks, 2002)

Demenssjukdom

Det finns ungefär 148 000 personer i Sverige som lider av någon typ av demenssjukdom och antalet drabbade beräknas öka i och med högre levnadsålder på befolkningen (Socialstyrelsen, 2010). Att en person lider av en demenssjukdom innebär att denne förlorat förvärvade förmågor gällande intellekt, kunskap, minne, språk och känsloliv (Skausing, 2003). Demenssjukdom är en åldersrelaterad sjukdom och drabbar oftast de som är över 80 år. Den vanligaste demenssjukdomen är Alzheimers sjukdom, som diagnosticeras i mer än hälften av fallen i västvärlden. Övriga former kan vara frontallobsdemens, vaskulär demens samt pseudodemens som kan orsakas av exempelvis alkoholmissbruk. Diagnosen ställs genom att sammanställa patientens anamnes, kliniska tester, röntgen diagnostik och psykologiska tester (Cullberg, 2003). Alzheimers sjukdom har ett smygande förlopp där små minnesstörningar som att tappa bort saker eller inte minnas vad som hänt tidigare på dagen är vanliga symtom. Efterhand som patienten försämras ökar dennes svårigheter till att bli omfattande och innebär problem med att samordna sina rörelser, minnas ansikten att och finna orden i ett samtal. I slutskedet av sjukdomen kan personen bli totalt beroende av vård (Marcusson et al. 2003).

Beteendemässiga och psykiska symtom vid demenssjukdom (BPSD) är vanliga i sjukdomsbilden och dessa visar sig exempelvis som vanföreställningar/hallucinationer, rastlöshet, nedstämdhet, sömnproblem, irritation och aggressivitet med fysiskt våld. Även agitation och oro, skrikbeteende, vandrande och repetitiva handlingar förekommer (Skausing, 2003). BPSD behandlas oftast med läkemedel, där biverkningarna är ett stort bekymmer och detta har enligt Pulsford och Dixbury fått Royal College of Psychiatrists att utfärda rekommendationer att i första hand prova ickefarmakologiska alternativ

(Pulsford & Dixbury, 2006) I Sverige har Läkemedelsverket utformat rekommendationer angående läkemedelsbehandling och bemötande för BPSD där alternativa metoder som djurterapi förordas före läkemedelsbehandling (Szmidt, 2008).

Hos personer där det förekommer kraftigare nedsättning av hjärnfunktioner som minne och språklig förmåga är ofta lägre centra och tillhörande minne intakta, som vid Alzheimers sjukdom. Flera minnesfunktioner bevaras exempelvis det semantiska minnet, procedurminnet och arbetsminnet. (Armanius Björilin et al. 2004). Då ökar behovet av stimulans via miljöer och aktiviteter som påverkar mera direkt. I dessa är djur och naturkontakt viktiga delar (Norling 2002). Det finns olika kommunikationsmodeller som beskrivs som lämpliga inom omvårdnaden. En av dessa är reminiscensmetoden som innebär att framkalla minnen genom exempelvis välbekanta föremål för att stimulera kommunikation med personer med demenssjukdom. Dessa minnen kan framkalla episoder av psykisk klarhet och förstärka en bekräftelse (Arntzén, 2005). En välbekant känsla av att klappa ett djur bör kunna framkalla episoder av den typen genom att väcka minnen.

Många personer med demenssjukdom lever i det som benämns som särskilt boende. Med detta menas ett individuellt behovsprövat boende som ges med stöd av socialtjänstlagen eller lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning. Särskilt boende benämns på flera olika sätt (äldreboende, sjukhem, omsorgsboende, demensboende, gruppboende med mera) och en enhetlig benämning saknas som tydligt anger vilken form av särskilt boende det handlar om (Socialstyrelsen, 2010).

Sjuksköterskan, omvårdnaden och djur i vården

Svensk Sjuksköterskeförening, (SSF), har låtit översätta och publicera, International Council of Nurses, ICN: s, fyra etiska koder som lyder: att främja hälsa, att förebygga sjukdom, att återställa hälsa samt att lindra lidande (2007). Den yrkesutövande sjuksköterskan som arbetar med personer vilka lider av demenssjukdom har ett personligt ansvar att känna till samt följa dessa koder. Sjuksköterskan kan ha en aktiv roll i användningen av djur i omvårdnaden av personer med demenssjukdom genom att efterfråga och skapa ett gynnsamt klimat för djurassisterade aktiviteter.

Enligt omvårdnadsteoretikern Ida Orlando är omvårdnadens mening att tillfredsställa patientens behov och lindra besvär som är förenade med att en patient exempelvis har nedsatt förmåga att identifiera eller/och kommunicera sitt behov av hjälp och saknar sjukdomsinsikt. Varje patient ska ses som unik och omvårdnaden ska utgå från den enskilda individens behov. Sjuksköterskans handlingar i omvårdnaden ska bygga på begrepp som perception, tanke, känsla och handling. Orlando menar att de grundläggande frågor som sjuksköterskan bör utgå ifrån i varje omvårdnadssituation är: Vad ser du? Vad tänker du? Vad känner du? Hur handlar du?

Det är viktigt att kunna se vad patienten försöker uttrycka med sitt beteende och reflektera över vad det kan innebära. Orlando poängterar betydelsen av en god observationsförmåga hos sjuksköterskan som grund för att kunna rapportera och dokumentera beslutunderlaget för sina åtgärder (Rooke, 1995).

Studier med olika inriktningar pågår, både i Sverige och i övriga Norden, på hur djur kan påverka och medverka i vården. (Manimalis, 2009) Ämnet är aktuellt då komplementära behandlingsmetoder börjar få acceptans inom omvårdnadsområdet, exempelvis genom nationella riktlinjer för åtgärder i omvårdnaden av personer med demenssjukdom (Socialstyrelsen, 2010). Denna litteraturstudie kan tjäna som sammanställning av kunskapsläget till dags dato och kan användas som inspiration för vidare forskning i ämnet, samt som underlag vid planering av användning av djurassisterad aktivitet på särskilda boenden för personer med demenssjukdom.

SYFTE

Syftet med litteraturstudien var att fördjupa kunskapen i hur djur kan påverka i omvårdnaden av personer med demenssjukdom på särskilt boende.

Specifika frågeställningar

1. På vilket sätt påverkar kontakt med djur minnesfunktioner hos personer med demenssjukdom?
2. Hur kan kontakt med djur komplettera medicinsk behandling med läkemedel för personer med demenssjukdom?

METOD

Litteraturstudien genomfördes som en allmän litteraturstudie; vilket innebär att forskaren kritiskt granskar, analyserar och sammanställer ett resultat utifrån tidigare empirisk forskning inom området (Forsberg & Wengström 2008). En strukturerad arbetsform användes för att skapa en bild över ämnesområdet.

Urval och genomförande

De sökord som användes togs fram efter en sökning i MESH-termer; det vill säga kontrollerade medicinska termer som bestäms av NLM (U.S. National Library of Medicine) (Karolinska Institutet 2010). Detta för att få fram de sökord relaterat till sällskapsdjur som används som standard i litteraturen. De vanligast förekommande sökorden rörande sällskapsdjur var *animal assisted therapy (AAT)* och *animal assisted activity (AAA)*. Övriga fria sökord som användes för att få fram artiklar som berörde personer med demenssjukdom var; dementia, alzheimers, alzheimer's disease, nursing home*, pet, dog*, cat*, djur och demens. Med hjälp av MeSH /Thesaurus och fria sökord gjordes sökningar i PubMed, Cinahl, Psychinfo och Swemed+. Sökorden kombinerades för att göra en så bred sökning som möjligt och därmed öka sannolikheten att finna de artiklar som bäst svarar mot studiens syfte. Sökningen kompletterades med manuell sökning i referenslistor på de redan hittade artiklarna. Samsök användes för att finna artiklarna i fulltext. De artiklar som inte gick att finna i Samsök beställdes via biblioteket eller hämtades från fulltextdatabas. Ett urval gjordes; vilket innebär att inkludera och exkludera studier samt att motivera gjorda avgränsningar (Forsberg & Wengström 2008). Kravet på artiklarna var att de skulle vara relevanta för studiens syfte, vara Peer-reviewed samt skrivna mellan 2000 och 2010 för att få så aktuell forskning som möjligt och skrivna på engelska eller något av de nordiska språken. Exklusionskriterier var artiklar rörande djur som inte kan erbjuda kroppskontakt till exempel akvariefiskar samt artiklar som behandlar användning av enbart robotdjur eller leksaksdjur. Antalet artiklar som inhämtades var femton stycken. Av dessa exkluderades sju eftersom de inte svarade mot syftet eller visade sig inte vara vetenskapliga artiklar. Åtta artiklar – sju kvantitativa och en kvalitativ - inkluderades och genomgick kvalitetsgranskning.

Analys

Som hjälpmedel valdes en modifierad version av ”Checklista för kvantitativa artiklar – kvasi-experimentella studier” och ”Checklista för kvalitativa artiklar” av Forsberg & Wengström (2008) (Bilaga 1 & 2). Med hjälp av denna mall kunde texterna kvalitetsbedömas utifrån relevanta frågeställningar som vad syftet med studien var, med vilken metod den genomförts, om resultaten kan anses som trovärdiga och vilka slutsatser forskaren dragit av studien. Artiklarnas kvalitet rangordnades med skalan låg, medel och hög. Texterna lästes därefter upprepade gånger, diskuterades och jämfördes med de andra texterna. Då artiklarna övervägande baserades på kvantitativa mätmetoder och den kvalitativa delen inte var så omfattande valdes att genomföra en manifest innehållsanalys. Detta innebär en analys av direkt synliga teman i texten genom kvantitativa mätningar. Innehållsanalys innebär enligt Forsberg & Wengström att på ett systematiskt sätt klassificera data för att kunna identifiera teman och beskriva specifika fenomen (Forsberg & Wengström, 2008). Koder bröts ut och sattes in i subteman som slutligen bildade övergripande teman. De teman som framkom var: Att förbättra minnesfunktioner, att stimulera kommunikation och social samvaro, att minska beteendemässiga och psykiska symtom (BPSD), att sänka stressnivåer och öka autonomi samt att påverka läkemedelsanvändning. Resultatet sammanställdes och redovisades med dessa teman som rubriker.

Etiska överväganden

Artiklarna var utvalda utifrån studiens syfte, oberoende av författarnas egna åsikter. Författarna har genom arbetet med litteraturstudien haft för avsikt att använda tidigare studier inom området sanningsenligt utan förvränga eller plagiera. Det är viktigt att överväga de etiska dilemman som kan uppstå om det framkommer resultat som inte överensstämmer med de åsikter författarna av denna litteraturstudie har. De studier som inkluderades hade genomgått granskning av etisk kommitté (Forsberg & Wengström, 2008).

RESULTAT

I analysen framkom följande teman: Att förbättra minnesfunktioner, att stimulera kommunikation och social samvaro, att minska beteendemässiga och psykiska symtom (BPSD), att sänka stressnivåer och öka autonomi samt att påverka läkemedelsanvändning.

Att förbättra minnesfunktioner

Djurens närvaro gav effekt på minnesfunktioner hos deltagarna på flera sätt. För att se om kognitiva funktioner blev bättre eller sämre användes skattningsskalan för kognitiv- och minnesfunktion, MMSE (Mini Mental State Exam). Av de deltagare som fick delta i djurassisterad aktivitet bromsades inte bara deras sjukdomsförlopp; deras MMSE-poäng blev även något bättre. Kontrollgruppens MMSE-poäng sänktes däremot i en för sjukdomsbilden förväntad takt (Kanamori et al. 2001). Minnet var vanligtvis ett problem för deltagarna, men när vårdhunden var där kom alla ihåg dess namn och kunde kalla på den. De mindes även att de lekt med hunden vid föregående tillfällen. Resultatet visade att under de sex första månaderna ökade intellektuella och emotionella funktioner respektive uppkomsten av spontan aktivitet vid djurassisterad aktivitet. Även de vanliga symptomen vid demenssjukdom minskade något. Under de efterföljande sex månaderna planade dock effekten ut något men var fortfarande på en högre nivå än när studien började (Kawamura, Niiyama & Niiyama 2007).

Deltagarna blev så vana vid hundens närvaro att de visste vilken veckodag det var baserat på när hunden varit där senast eller när den skulle komma igen. Om hunden varit där en gång så var det antingen onsdag eller torsdag. Om hunden skulle komma imorgon så var det torsdag, om hunden hade kommit en gång och igår så var det onsdag. Om hunden varit där två gånger denna vecka så måste det vara fredag. Dessa resonemang om vilken dag det var gjordes ofta och som en gruppuppgift helt utan hjälp av vårdpersonalen (Katsinas, 2001).

Att stimulera kommunikation och social samvaro

”Mannen skrattade ofta under de tillfällen han deltog i djurassisterad aktivitet och skakade spontant hand med den som ledde aktiviteten. Han lekte med sin favorithund och kastade leksaker åt den även till ställen där hunden inte befann sig just då. Ett ökat intresserad för sin omgivning var en annan förbättring och lite i taget uttryckte han sina känslor till personalen” (Kawamura et al. 2007).

Alla deltagare visade höjt socialt deltagande under varje djurassisterad aktivitet i jämförelse med före studiens början (Sellers, 2005, Richeson, 2003). Deltagare som vanligtvis inte kommunicerade med omgivningen pratade och ställde frågor när hunden var i närheten. Frågorna rörde olika områden som hur gammal hunden var och om den lekte med andra hundar (Marx et al. 2010). Dessutom skapades en vilja att prata om hunden och hennes beteende och deltagarna berättade för andra eller vårdpersonalen om hundar de tidigare haft eller känt (Katsinas, 2001). De deltagare som inte var intresserade av aktiviteten med hunden kunde säga detta och be att personalen skulle ta bort den, vilket ju gav en reaktion även om de inte deltog (Marx et al. 2010).

Individer med demenssjukdom går ofta in i sig själva när de blir förvirrade eller understimulerade av omgivningen. Hunden tog på eget initiativ hand om patienterna som försökte sluta sig. Ibland lämnade hunden aktiva deltagare och sökte istället upp de som stängt av omgivningen eller visade tecken på att dra sig in i sig själva. Hon gläfsste lite, blåste luft ur munnen och puttade lite på individen tills denne visade aktivitet och/eller att den tog in vad som hände runtomkring. Hunden observerades ”väcka” en patient 15-20 minuter i taget eller tills de ”vaknade upp”. Vid det tillfället sökte den ofta upp en annan person och började om igen (Katsinas, 2001).

Att minska beteendemässiga och psykiska symtom

Wilken inverkan djurassisterad aktivitet hade på beteendemässiga och psykiska symtom (BPSD) var en central fråga för flera studier då detta är vanligt förekommande hos personer med demenssjukdom. Resultatet visade att BPSD såsom aggression och oro minskade under och efter studien. I kontrollgruppen som inte fick besök av djur ökade dessa beteenden långsamt och i enlighet med normalt sjukdomsförlopp (Sellers, 2005, Richeson, 2003). Dessa

problembeteenden minskade kraftigt under tiden deltagarna fick djurassisterad aktivitet genom besökshund. När resultaten följdes upp hade dock en del av de sociala fördelarna som tidigare observerats börjat avta något. I den studie där hunden bodde permanent på det särskilda boendet var den vanligaste typen av BPSD hos deltagarna aggression och ovilja att samarbeta samt irrationella eller rastlösa beteenden. Där visade resultat på en varaktig minskning över fyra veckor när det gäller BPSD (Mc Cabe et al. 2002). Även i en studie på en så kort tid som fyra dagar kunde signifikanta skillnader i graden av apati uppmätas hos deltagarna (Motomura, Yagi, Ohyama, 2004).

I en studie av Katsinas (2001) var ett av målen att på ett säkert sätt kunna minska användningen av fysiska och kemiska tvångsåtgärder. Vårdpersonal hade noterat att personer med demenssjukdom inte släppte hundens koppel förrän personalen bad dem. De deltagare som hade en tendens att vandra fick därför ta med sig hunden i koppel. Dessa personer stannade med hunden och släppte inte greppet om kopplet. När deltagaren och hunden var på väg bort från gruppen eller området kallade personal på hunden med det verbala kommandot "Suzee-come". Hunden kom då tillbaka och hade deltagaren med sig eftersom denne följde vart än kopplet tog dem. För vissa individer betydde detta att de kunde gå en stund med hunden utan några fysiska tvångsåtgärder eller att en vårdpersonal behövde följa med dem. Genom att deltagaren följde hunden i koppel när den gick iväg och även tillbaka vid inkallning behövde inte personalen säkerställa på annat sätt att deltagaren vandrade iväg utan personalens tillsyn (Katsinas, 2001).

Att sänka stressnivåer och öka autonomi

Effekten av djurassisterad aktivitet utvärderades genom att mäta hur stresshormoner i saliv, så kallat CgA, påverkades hos deltagarna. Efter första tillfället med djurassisterad aktivitet minskade värdet hos två deltagare och ökade för de resterande två. Efter alla tillfällen kunde dock en klar minskning av stressnivån uppmätas hos samtliga deltagare. I den kontrollgrupp som inte deltog i djuraktivitet visade resultaten att CgA hade ökat (Kanamori et al. 2001).

Hur djurassisterad aktivitet påverkade deltagarnas autonomi mättes genom en japansk version av en ADL skala och denna visade att deltagarna fick en ökad autonomi i sina dagliga aktiviteter efter att djuraktiviteten var slutförd. I studiens kontrollgrupp minskade värdena på denna skala i förväntad grad på grund av sjukdomar och ålder (Kanamori et al. 2001).

Att påverka läkemedelsanvändning

Enbart två studier nämner läkemedelsanvändning i samband med djurassisterad aktivitet. Det har inte gått att utläsa om övriga studier haft för avsikt att ta med läkemedel som ett måtvärde. Dosen och frekvensen av deltagarnas medicinering observerades aldrig minska. Inga försök gjordes att minska dosen på någon medicin, även om det fanns som ambition hos Richeson (2003) att studera hur läkemedelsanvändningen påverkades (Mc Cabe et al. 2002. Richeson, 2003).

DISKUSSION

Metoddiskussion

Det fanns vilja och intresse för att göra en empirisk studie inom valt område, men då detta inte rymdes inom tidsramen för fördjupningsarbete valdes forskningsmetoden litteraturstudie. Fördelen med en litteraturstudie kan vara att redan utförd forskning sammanställs, aktualiseras och belyses från nya vinklar då författarna sammanställer resultatet utifrån sina förutsättningar och det tillkommit ny forskning sedan tidigare litteraturstudier gjordes. Författarnas förförståelse består dels av flerårig erfarenhet av arbete med djur och djurägare inom djursjukvård, eget djurägarskap, dels av erfarenhet från vård av personer med demenssjukdom genom verksamhetsförlagd utbildning (VFU) inom Sjuksköterskeprogrammet samt yrkeserfarenhet från hemtjänst i kommunal regi. Denna förförståelse har i möjligaste mån lagts åt sidan vid analysen av utvalda artiklar. Detta har skett genom att diskutera förförståelsen och dess betydelse både med handledare och mellan författarna under arbetets gång.

En svårighet vid starten av litteraturstudien var att de artiklar som framkom vid databassökning inte hade klara definitioner av vilken form av användning av djur som avses. Det kunde stå Animal Assisted Therapy i titeln och i texten visade det sig vara besök av hundar, vilket egentligen är Animal Assisted Activity. Sökning måste därför göras på alla termer för att finna alla artiklar som berör ämnet. I denna studie finns olika sorters boenden representerade då studier ofta är gjorda i andra länder och boendesituationen kan se annorlunda ut, vilket gör att ingen enhetlig definition för särskilt boende kan uppnås. Därför valdes i denna studie att ge alla benämningen särskilt boende om det innebär att man inte bor i sitt eget, privata hem.

Endast artiklar mellan årtalen 2000 – 2010 inkluderades eftersom det eftersträvades att finna så ny forskning som möjligt, vilket skulle kunna innebära en svaghet för resultatet om tidigare utgivna artiklar med relevans för resultatet utelämnats. Slutligen valdes åtta artiklar ut att ingå i resultatet, vilket kan innebära en svaghet för resultatet. En styrka är däremot att alla utvalda artiklar svarar mot studiens syfte och att fler adekvata artiklar inte gick att finna i de valda databaserna, enligt valda sökningar. Det fanns en förhoppning att kunna höja standarden på litteraturstudien genom att finna ett större antal artiklar, vilket inte gick då övriga inte överensstämde med syftet eller behandlade andra grupper av patienter eller sjukdomstillstånd. Inte heller fanns fler studier att finna där läkemedelsanvändning var en specifik parameter. Då artiklarna lästes upptäcktes att alla utom en studie var kvantitativa, vilket inte var väntat då litteraturstudien var tänkt att ha en kvalitativ inriktning. Dock är det förståeligt att kvantitativa instrument används i studier med denna patientgrupp. Det är ändå anmärkningsvärt att den kvalitativa studie som ingår i denna litteraturstudie håller högst kvalitet enligt kvalitetsgranskningen. I artiklarna används ett flertal olika typer av bedömningsinstrument och skattningsskalor varav vissa är välkända och vanligt förekommande (Motomura et al. 2004) medan andra är lokalt utformade (Kawamura et al. 2007). Detta bidrar till svårigheter att jämföra resultaten och kan utgöra en nackdel. En internationell samordning av skattningsskalor skulle underlätta för jämförelse av studier gjorda i olika länder. En del av artiklarnas data var inhämtat under kort tidsperiod och med skalor som används specifikt i vissa länder eller delar av världen. Om metoden i en studie är väl beskriven och alla steg kan följas ökar trovärdigheten i resultatet, vilket i förlängningen stärker litteraturstudien.

Bristen på kvalitativa studier gjorda på personer med demenssjukdom är stor och en undran om vad det beror på väcks. Även om det kan vara svårare att göra en ren observationsstudie än att ta in kvantitativa instrument ger det kvalitativa bättre resultat; vilket upptäcktes under arbetets gång. Det hade underlättat för denna studie om fler artiklar inom detta område hade haft en kvalitativ ansats och hade kunnat ge en mer nyanserad bild med hjälp av annan typ av fakta.

Resultatdiskussion

Syftet var att fördjupa kunskapen i hur djur kan påverka i omvårdnaden av personer med demenssjukdom på särskilt boende. Utifrån de fem kategorier som redovisas i resultatet har fyra huvudfynd identifierats och valts. Författarna till denna litteraturstudie anser att detta är de viktigaste fynden eftersom de kan ha stor betydelse i omvårdnaden av personer med demenssjukdom. Det första fyndet rörde minnesfunktion och social interaktion. Det andra fyndet rörde effekten av djurassisterad aktivitets varaktighet. Det tredje fyndet rörde läkemedelsanvändning i samband med djurassisterad aktivitet och bristen på forskning inom detta område. Slutligen diskuteras det fjärde fyndet rörande djurs påverkan i omvårdnad och behovstillfredsställelse utifrån Kitwood's modell för psykologiska behov och Ida Orlandos omvårdnadsteori.

Djur förbättrar minnesfunktion och social interaktion

Ett exempel på detta är att deltagarna kunde orientera sig till vilken dag i veckan det var baserat på när hunden var där förra gången, eller när den skulle komma nästa gång.

Deltagarna gjorde denna uppgift som grupp utan någon hjälp från personalen varken med att starta diskussion om det eller att svara på frågor om när hunden var där senast. Detta visar på inte bara ökad minnesfunktion utan även ökad social förmåga då de behövde diskutera för att komma fram till vilken dag det var. Jämförbara resultat har noterats i Sverige i en liknande studie där burfåglar användes. Fåglarna blev ett samtalsämne för deltagarna och de mindes och berättade historier från förr om fåglar och andra djur de träffat på genom åren. De visade även att de mindes hur man tar hand om fåglarna och påminde personalen att de skulle ge fåglarna nytt vatten och mat (Falk & Wijk, 2008).

Sitzer et al. (2006) menar att minnesträning genom problemlösning; att öva på att samtala med varandra och användningen av kommunikationsmodellen reminiscens ökar möjligheterna att dämpa försämringen av kognitiva förmågor (Sitzer et al, 2006). Djuren kan användas i denna träning genom att vara ett samtalsämne och genom att ta fram gamla minnen av djur som de boende haft eller träffat. Nackdelen är att personalen inte kan styra detta, utan endast försöka uppmuntra.

Effekten av djurassisterad aktivitet är inte beständig

Att effekten planar ut efter ca sex månader visar på att djurassisterad aktivitet behöver utvärderas och förnyas efter deltagarnas behov. Detta bekräftar Kawamura et al. då uppföljning efter tillfällena med djurassisterad aktivitet visade att den positiva effekten började plana ut efter sex månader (Kawamura, Niiyama & Niiyama, 2007). Studierna visar dock att det verkar ha samma effekt om hunden kommer två gånger i veckan som om den bor på boendet (Morrison, 2007).

Det kan därför ifrågasättas om det är mer fördelaktigt att hunden bor på det särskilda boendet eller bara kommer på besök. Mycket tyder på att det är ett bättre alternativ att låta en hund komma på fasta tider än att den är bofast. Om det särskilda boendet väljer att använda en besökshund blir heller ingen personal ålagd att ta hand om hunden. Ett alternativ kan vara att låta en hund alternera mellan olika boenden så att effekten har större möjligheter att kvarstå. Ett annat alternativ är om en i personalstyrkan som har intresse kan utbilda en egen hund till vårdhund och tar med denna hund vissa dagar i veckan.

Gräsel et al (2003) menar att andra former av komplementära metoder såsom musik och kulturaktiviteter också kan ge effekt på kognitiva förmågor hos personer med demenssjukdom (Gräsel, Wiltfang & Kornhuber, 2003). Detta visar på att det inte behöver vara hunden i sig som ger effekten utan det kan vara att någonting nytt händer. En annan fråga som väcks är om det alltid handlar om hunden eller om personen som är "hundförare" och att denne ger extra uppmärksamhet till deltagarna?

Läkemedelsanvändning i samband med djurassisterad aktivitet är ett obeforskat område

Trots att många personer med demenssjukdom medicineras verkar inte forskningens fokus vara möjligheten att försöka minska denna medicinering under tiden för studierna.

Läkemedelsanvändning inom vården av personer med demenssjukdom är central med tanke på att om det går att visa att användningen av preparat minskar är det en stor fördel. Det finns dock i princip inga studier som går in på läkemedelsanvändningen i samband med djurassisterad aktivitet. Detta bekräftar Morrison (2007) i sin review över hälsofördelar av djurassisterad aktivitet som eftersöker studier som tittar på läkemedelsanvändning före och efter djurassisterad aktivitet. Lust (2007) poängterar att studien *Measuring Clinical Outcomes*

of Animal-Assisted Therapy: Impact on Resident Medication Usage är den första studie som utvärderar hur läkemedelsanvändningen påverkas i samband med användandet av djurassisterad aktivitet. Denna studie gjordes på ett rehabiliteringshem där patienterna följdes under tolv månader. Resultatet visade att användningen av analgetika som gavs vid behov minskade i snitt med 50 % överlag hos alla deltagare. Patienterna upplevde även att deras livsvärde ökade då hunden kom på besök. Lust (2007) anser dock att på grund av bristen på studier är det för tidigt att generalisera och säga att människor som har exempelvis en vårdhund i sin närhet minskar sin konsumtion av analgetika. Även om denna studie gjordes på personer som hade andra diagnoser så väcker det frågan: Varför studeras inte detta avseende personer med demenssjukdom?

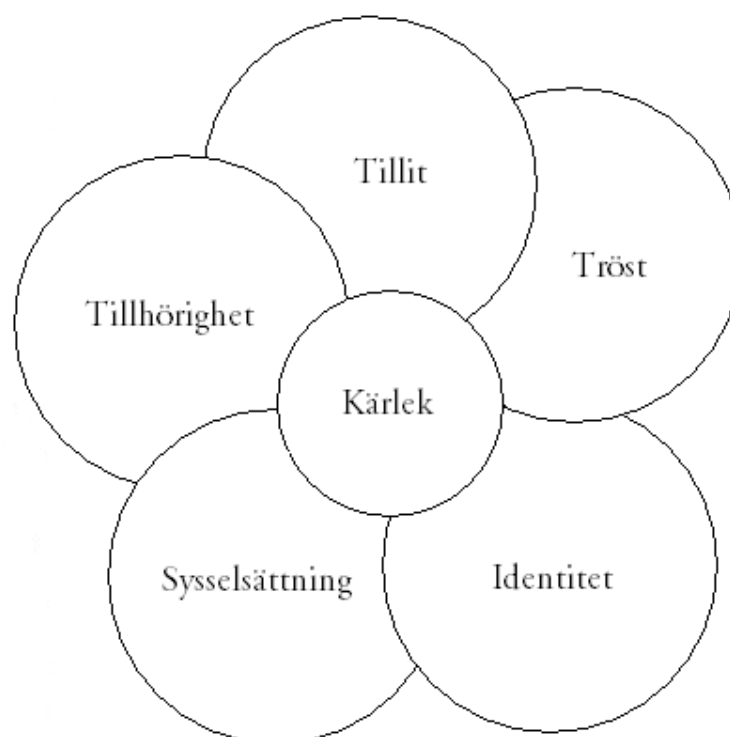
Äldre behandlas med allt fler läkemedel och detta är inte riskfritt; stigande förekomst av biverkningar ökad sjuklighet och dödlighet, interaktioner och bristande compliance är några av de negativa aspekter det för med sig. Bristande compliance betyder att biverkningarna eller obehagen för tagna läkemedel blir för kraftiga och medför risken att patienten slutar ta de förskrivna medicinerna (Kragh, 2005). Många äldre patienter drabbas även av polyfarmaci; alltså att få för många mediciner. Orsaken till detta är bland annat att olika läkare skriver ut recept utan att informera sig om vilka mediciner patienten redan har. När någon ny medicin sätts in sätts inte alltid de äldre preparaten ut (Schöller, 2005). I Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för omvårdnadsåtgärder är sällskapsdjur på boendet rekommenderat som åtgärd för personer med demenssjukdom (Socialstyrelsen, 2010). Om det kan bevisas att djurassisterad aktivitet ger direkt inverkan på läkemedelsanvändningen genom en sänkning i dos eller frekvens kan detta ge en vinst i minskade kostnader. Det medför även en ökad livskvalitet för personer med demenssjukdom i form av färre biverkningar.

Djur kan komplettera omvårdnaden och tillfredställa behov

Kitwood (1998) menar att människor med en demenssjukdom är som barn i det att de behöver vår ovillkorliga kärlek, att vi förlåter och öppnar oss helhjärtat utan krav på att få någonting tillbaka. Detta kan illustreras som ett antal behovspunkter som överlappar varandra där kärleken är central; tillit, tröst, identitet, sysselsättning och tillhörighet. Om en av dessa behovspunkter uppfylls kommer de andra att vara delvis uppfyllda eftersom gränserna är flytande.

Tillit syftar på att individen skapar band till olika personer eller saker som skapar säkerhetsnät. Det finns inget skäl att anta att dessa behov försvinner när man får en demenssjukdom. *Tröst* är att vara nära någon annan som bryr sig och tar hand om en. Närhet, tröst vid sorg, lugnande vid oro och säkerheten man känner när någon är nära och att någon tar hand om en. Vid demenssjukdom är välbefinnande speciellt viktigt eftersom känslan av förlust ofta är stor över förlorade förmågor eller relationer.

Identitet är att veta vem man är i samband med vem man var och att ha en historia att berätta för andra om sitt tidigare liv. Genom att känna till patientens livshistoria kan omvårdnaden anpassas för att bibehålla så mycket som möjligt av den gamla identiteten genom exempelvis minnesträning. *Sysselsättning* syftar på att göra något som använder sig av individens förmågor och intellekt. Behovet att göra saker kvarstår även vid demenssjukdom, men det kräver skicklighet för att skapa uppgifter som inte ställer för höga eller låga krav. *Tillhörighet* är att vara med i sammanhang med andra människor och att vara en i gruppen. Den som har mentala problem inkluderas inte utan svårighet och det sociala livet minskar oftast kraftigt för den som har en demenssjukdom. (Kitwood, 1998)

Figur 1. Psykologiska behov hos personer med demenssjukdom. Fritt efter Kitwood (1998) *Dementia Reconsidered - the person comes first*, sidan 82.

I resultatet kan ses att djurassisterad aktivitet kan skapa de behovspunkter som Kitwood (1998) nämner för personer med demenssjukdom. Djuren *skapar tillit* och detta visar sig i minskad mängd BPSD. En ökad förmåga till kommunikation och social interaktion skapar *en tillhörighet i gruppen* då djuret blir ett samtalsämne och skapar kontakter både mellan deltagarna och mellan deltagare och personal. Samvaron med djur kan även ge *tröst* då en person med demenssjukdom kan känna sig sedd och omtyckt av ett djur som inte ställer krav på motprestation. Ett talande exempel på detta är hunden som på eget initiativ väckte upp de personer som avskärmade sig från omgivningen. Den hade både tid, ork och engagemang att fortsätta tills den fick respons (Katsinas, 2001). Att ta hand om djuret, såsom att borsta, mata och leka med det ger en konkret *sysselsättning*. Den enskildes *identitet* ges möjlighet att bibehållas då djuret kan framkalla minnen av djur som funnits tidigare i livet och det ges möjlighet att minnas och tala om detta. I sammanfattning skapas med hjälp av djuren den kärlek som personer med demenssjukdom behöver i omvårdnaden. Ett djur befinner sig här och nu och ger individuell omvårdnad genom att vara sig själv.

Även omvårdnadsteoretikern Ida Orlando betonar att omvårdnaden ska utgå från individens behov och att detta kräver en god observationsförmåga hos sjuksköterskan (Rooke, 1995). Detta både då det gäller vad som händer då djuret är närvarande och att reflektera över hur det kan vara till förmån för den enskilda patientens behov.

Åtgärderna som främjar behoven bör därför utgå från ett holistiskt perspektiv för att kunna åstadkomma en individuell omvårdnad. Vikten av personcentrerad omvårdnad, som innebär att personen och inte demenssjukdomen sätts i fokus och utgår från den demenssjukes upplevelse av sin verklighet, poängteras i de nationella riktlinjerna för omvårdnad av personer med demenssjukdom (Socialstyrelsen, 2010).

Djur kan således påverka i omvårdnaden genom att skapa möjlighet till social interaktion och främja minnesträning i egenskap av samtalsämne och därigenom väcka gamla minnen. De kan även lugna och sänka stressnivån via sin närvaro. Framför allt kan djuren påverka genom att tillfredställa grundläggande behov och ge en kärleksfull omvårdnad för personer med demenssjukdom. Sjuksköterskan kan använda kunskapen om hur djur påverkar i omvårdnaden för att ge större välbefinnande för patienterna.

Exempelvis en vårdhund som används på rätt sätt och med utgångspunkt från de grundläggande behoven kan följaktligen komplettera omvårdnaden till förmån för individens bästa och ge en god personcentrerad omvårdnad av personer med demenssjukdom. I förlängningen kan detta ge vinster i form av ökad livskvalitet och minskade kostnader.

Djur kan således påverka i omvårdnaden genom att skapa möjlighet till social interaktion och främja minnesträning i egenskap av samtalsämne och därigenom väcka gamla minnen. De kan även lugna och sänka stressnivån via sin närvaro. Framför allt kan djuren påverka genom att tillfredsställa grundläggande behov och skapa möjligheter för personer med demenssjukdom att omges av en kärleksfull miljö. Sjuksköterskan kan använda kunskapen om hur djur påverkar i omvårdnaden för att ge större välbefinnande för patienterna. Exempelvis en vårdhund som används på rätt sätt och med utgångspunkt från de grundläggande behoven kan följaktligen komplettera omvårdnaden till förmån för individens bästa och ge en god personcentrerad omvårdnad av personer med demenssjukdom. I förlängningen kan detta ge vinster i form av ökad livskvalitet och minskade kostnader.

Slutsats

Det behövs mer forskning på området och på längre tid, speciellt med fokus på läkemedelsanvändning av både samhällsekonomiska skäl och för att öka livskvaliteten för personer med demenssjukdom.

Det vore önskvärt att fler kvalitativa studier genomfördes eftersom dessa kan ge annan typ av information än kvantitativa mätvärden. Genom en observationsstudie kan värdefull information inhämtas även om deltagarna har kognitiva svårigheter.

Inom sjuksköterskeutbildningen kan ökad kunskap om djurassisterad aktivitet i omvårdnaden av personer med demenssjukdom ge blivande kollegor stöd i möjligheten att efterfråga detta på sin framtida arbetsplats.

REFERENSER

Armanius Björilin, G, Basun, H, Beck-Friis, B, Ekman, S-L, Englund, E, Jönhagen, M, Eriksson Gustafson, L, Lannfelt, L, Nygård, L, Björkstén Sparring, K, Terzis, B, Wahlund, L-O, Wimo, A (2004). *Om demens* (2 uppl.) Stockholm: Liber AB.

Arntzén, E (2005) Kommunikationsmodeller i mötet med personer med demens. *Vårdalinstitutets Tematiska rum*. Tillgänglig: <http://www.vardalinstitutet.net/scd/ea_kommunikation.pdf. (2010-05-19)

Banks, R & Banks, W. (2002). The Effects of Animal-Assisted Therapy on Loneliness in an Elderly Population in Long Term Care Facilities. *Journal of Gerontology* 57(7): 428-432.

Cederberg, M. (2010) *Studiehandledning Djurs medverkan i vård och socialt arbete* 15 hp Hämtad 2010-02-18 från <https://mah.itslearning.com/Main.aspx?CourseID=5526>

Cullberg, J (2003) *Dynamisk psykiatri*. (7 uppl.) Stockholm: Natur & Kultur.

Falk, H & Wijk, H. (2008). Natural activity – An explorative study of the interplay between cage-birds and older people in a Swedish hospital setting. *International Journal of Older People Nursing* 3(1): 22-28.

Forsberg, C., & Wengström, Y. (2008). *Att göra systematiska litteraturstudier. Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. (2 uppl.) Stockholm: Natur & Kultur.

Gräsel, E, Wiltfang, J & Kornhuber, J. (2003). Non-Drug Therapies for Dementia: An Overview of the Current Situation with Regard to Proof Effectiveness. *Dementia and Geriatric Cognitive Disorders* 15(3): 115-125.

Hultman, S-G. (2008). Djur i vården. *Vårdalinstitutets Tematiska rum : Kultur i vård och omsorg*. Tillgänglig: www.vardalinstitutet.net, Tematiska rum. (2010-03-03)

Karolinska Institutet Hämtad mars 3 2010 från http://mesh.kib.ki.se/swemesh/about_se.cfm

Kanamori, M, Suzuki, M, Yamamoto, K, Kanda, M, Matsui, Y, Kojima, E, Fukawa, H, Sugita, T & Oshiro, H (2001). A daycare program and evaluation of animal-assisted therapy (AAT) for the elderly with senile dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias* 16: (234-239).

Katsinas, R.P. (2001). The Use and Implications of a Canine Companion in a Therapeutic Day Program for Nursing Home Residents with Dementia. *Activities, Adaption & Aging* 25(1):13-30

Kawamura, N., Niiyama, W. & Niyama, H. (2007). Long-term evaluation of animal assisted therapy for institutionalized elderly people: a preliminary result. *Psychogeriatrics* 7:8-13.

Kitwood, T. (1998). *Dementia reconsidered: the person comes first*. Rethinking Ages Series. Buckingham: Open University press.

Kragh, A (red) (2005). *Äldres läkemedelsbehandling – orsaker och risker vid multimedicinering*. Lund, Studentlitteratur.

Lust, E, Ryan-Haddad, Baun, A, Coover, K & Snell, J.(2007). Measuring Clinical Outcomes of Animal-Assisted Therapy: Impact on Resident Medication Usage. *The Consultant Pharmacist*. 22(7): 580-585.

Manimalisrapporten 2009. (2009). Stockholm: Manimalis.

Tillgänglig på Internet: <http://www.manimalis.se/uploads/4a2381578ca814a2381578d250.pdf> (2010-02-08)

Marcusson, J., Blennow, K., Skoog, I. & Wallin, A. (2003). *Alzheimers sjukdom och andra kognitiva sjukdomar*. Stockholm: Liber.

Marx, M S, Cohen-Mansfield, J, Regerier, N G, Dakheel-Ali, M, Srihani, A & Thein, K. (2010). The Impact of Different Dog Stimuli on Engagement of Persons with Dementia. *American Journal of Alzheimer's disease and Other Dementias*. 25(1):37-45

Mc Cabe B W, Baun M M, Speich D, Agrawai S. (2002). Resident Dog in the Alzheimer's Special Care Unit. *Western Journal of Nursing Research*. 24(6): 684-696.

Morrison, L M. (2007). Health Benefits of Animal-Assisted Interventions. *Complementary Health Practice Review*. 12(51): 177-182.

Metamora, N, Yagi,T, Oyhama, H, (2004). Animal-Assisted Therapy for people with dementia. *Psychogeriatrics* 4:40-42.

Odendaal, J.S.J. (2000) Animal-assisted Therapy – magic or medicine? *Journal of Psychosomatic Research* 4, (4): 275-80

Pulsford, D & Duxbury, J. (2006). Aggressive behaviour by people in residential care settings: a review. *Journal of Psychiatric and Mental Health nursing* 13(5): 611-618

Richeson, N.E. (2003). Effects of animal-assisted therapy on agitated behaviours and social interactions of older adults with dementia. *American Journal of Alzheimer's disease and Other Dementias* 18(5): 353-358

Rooke L (1995) *Omvårdnad. Teoretiska ansatser i praktisk verksamhet*. Stockholm: Liber.

Schöller, T (2005). Orsaker till polyfarmaci I: Kragh, A. (red) *Äldres läkemedelsbehandling – orsaker och risker vid multimedcinering*. Lund, Studentlitteratur.

Skausing, O B. (2003) Demens I: Cullberg J. *Dynamisk psykiatri i teori och praktik*. Stockholm: Natur och kultur

Sellers, D. M. (2005). The Evaluation of an Animal Assisted Therapy Intervention for Elders with Dementia in Long-Term Care. *Activities, Adaptation & Aging* 30 (1): 61-77

Sitzer, D.I, Twamley, E.W & Jeste, D.V. (2006). Cognitive training in Alzheimer's disease: a meta-analysis of the literature. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 114 (1): 75-90

Socialstyrelsen (2005). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig: <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9879/2005-105-1_20051052.pdf> (2010-02-10)

Socialstyrelsen (2010). *Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom*, Stockholm: Socialstyrelsen. Tillgänglig: <<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18012/2010-5-1.pdf>> (2010-05-26)

Bilaga 1

Sökschema för datorbaserad litteratursökning

Datum	Databas	Sökord och boolesk operator (and, or, not)	Begränsningar	Typ av sökning (t.ex. fritext, abstract, nyckelord, MESH-term)	Antal träffar	Motiv till exklusion av artiklar	Utvalda artiklar
3/2	PubMed	Animal assisted therapy and dementia	2000-2010, English	Fritext	13	De andra artiklarna handlade ej om vårt ämne	A day care program and evaluation of animal assisted therapy (AAT) for the elderly with senile dementia
3/2	PubMed	Animal assisted therapy and dementia	2000-2010, English	Fritext	13	De andra artiklarna handlade ej om vårt ämne	Effects of animal-assisted therapy on agitated behaviours and social interactions of older adults with dementia
3/2	SweMed+	(Index) djur + demens		Index	8	Svarade inte mot syfte	
3/2	PsycInfo	Animal assisted AND dementia	2000-2010, english, peer-reviewed	abstract	10	Hade redan hittat dem på annan sökning	Long-term evaluation of animal-assisted therapy for institutionalized elderly people: A preliminary result
3/2	PsycInfo	Animal assisted AND dementia	2000-2010, english, peer-reviewed	abstract	10	Hade redan hittat dem på annan sökning	The Evaluation of an Animal Assisted Therapy Intervention for Elders with Dementia in Long-

							Term Care
3/2	PsycInfo	Animal assisted AND dementia	2000-2010, english, peer-reviewed	abstract	10	Hade redan hittat dem på annan sökning	Animal assisted therapy for people with dementia
3/2	Cinahl	Nursing home AND dementia AND dog	2000-2010, english, peer-reviewed	abstract	1		The use and Implications of a Canine Companion in a Therapeutic Day Program for Nursing Home Residents with Dementia
6/2	Cinahl	Alzheimer AND dog*	2000-2010, english, peer-reviewed	abstract	9	Svarade ej på syfte	Resident dog in the Alzheimer's special care unit
6/2	Cinahl	Dementia AND dog* AND nursing home	2000-2010, english, peer-reviewed		5	Svarade ej på syfte	The impact of different dog-related stimuli on engagement of persons with dementia
13/14	PsycInfo	Dog AND dementia	2000-2010, english, peer-reviewed	abstract	16	Hade redan hittat dem på annan sökning	
13/4	PsycInfo	AAT AND Alzheimer	2000-2010, english, peer-reviewed	abstract	5	Hade redan hittat dem på annan sökning	
13/4	PsycInfo	Nursing homes AND dogs AND dementia	2000-2010, english, peer-reviewed	abstract		Hade redan hittat dem på annan sökning	

Bilaga 2

Artikelöversikt

Författare	Titel	Land	Syfte	Metod	Resultat	Kvalitet
Katsinas R, (2001)	The Use and Implications of a Canine Companion in a Therapeutic Day Program for Nursing Home Residents with Dementia	USA	Att se vilka roller en vårdhund kan uppfylla på ett boende för demenssjuka	Kvalitativ studie, observationsstudie 12 deltagare på särskilt boende. Hunden kom till boendet två gånger i veckan.	Många oväntade fördelar, t.ex. att hunden sökte sig till deltagare som "stängt ner" och puttade på dem tills de väcktes. Ökade det sociala samspelet mellan deltagarna och skapade en säkerhet för de deltagare som var "vandrare".	Bra
Marx M, Cohen- Mansfield J, Regier, N, Dakheel-Ali M, Srihari A, Thein K, (2010)	The Impact of Different Dog-related Stimuli on Engagement of Persons With Dementia	USA	Utvärdering av effektiviteten av AAT på särskilt boende med personer med demens.	Kvantitativ studie med kvalitativa inslag, 56 deltagare på särskilt boende. Hundar i tre olika storlekar, en robot hund samt en leksakshund och en video med en valp användes. Observationer gjordes med en OME skala.	De riktiga hundarna gav mest resultat, dessa ökade deltagarnas uppmärksamhet och stimuli signifikant.	Bra
McCabe B, Baun M, Speich D, Agrawal S (2002)	Resident Dog in the Alzheimer's Special Care Unit	USA	Fastställa effekten av en stationär hund på problembeteenden hos personer med demenssjukdom	Kvantitativ studie, 22 deltagare på särskilt boende. Hunden vistades på avdelningen dygnet runt, observationer gjordes före och efter hundens 4 veckors vistelse.	Mätningar enligt NHBPS visade minskningar av problembeteende.	Bra
Motomura N, Yagi T, Ohyama H, (2004)	Animal assisted therapy for people with dementia	Japan	Undersöka effekten av ATT på människor med demenssjukdom	Kvantitativ studie med kvalitativa inslag, 8 deltagare. Två hundar kom på besök 4 dagar i följd. Observationer med mental status test GDS, PSMS och MMSE, samt apatiskala och irritabilitetsskala	Ingen signifikant skillnad före och efter djurterapi. Samtliga deltagare påvisade dock förbättring i apatiskalan och flertalet deltagare tyckte om att delta och uttryckte att de gärna deltog igen.	Medel, lite för kort tid.

Författare	Titel	Land	Syfte	Metod	Resultat	Kvalitet
Kanamori M, Suzuki M, Yamamoto K, Kanda M, Matsui Y, Kojima Y, Kojima E, Fukawa H, Sugia T, Oshiro H (2001)	A day care program and evaluation of animal-assisted therapy (AAT) for the elderly with senile dementia	Japan	Användbarheten av AAT inom demenssjukvård	Kvantitativ studie, 7 deltagare på särskilt boende. Testade CgA i saliven (för att mäta stress) före och efter interaktion med djur. Detta skedde varannan vecka vid 6 tillfällen.	Stressen minskade för samtliga deltagare efter två AAT tillfällen.	Medel, inte så många deltagare
Kawamura N, Niiyama M, Niiyama H (2007)	Long-term evaluation of animal-assisted therapy for institutionalized elderly people: a preliminary result	Japan	Utvärdera psykologiska och beteendemässiga effekter av AAT på äldre med demenssjukdom på särskilt boende	Kvantitativ studie med kvalitativa inslag, 10 deltagare på särskilt boende. Besök av tre eller fyra hundar två gånger i månaden, under besöken gjordes observationer med skalorna MENFIS och GBSS-J.	Motorisk funktion, vakenhet och koncentrationsförmåga förbättrades, ingen signifikant skillnad gällande GBSS-J I övrigt. Emotionell funktion förbättrades enligt MENFIS	Medel
Richeson N, (2003)	Effects of animal-assisted therapy on agitated behaviours and social interactions of older adults with dementia	USA	Undersöka effekterna av AAT på agiterade och sociala beteenden hos äldre med demensdiagnos.	Kvantitativ studie, 15 deltagare på särskilt boende. Hundbesök en timme per dag i tre veckor. Observationer för att mäta beteende. MMSE, CMAI samt ett flödesschema för sociala interaktioner användes.	CMAI visade på minskning av beteendeproblem och flödesschemats värden förbättrades signifikant från första till sista veckan.	Bra
Sellers D, (2005)	The Evaluation of Animal Assisted Therapy Intervention for Elders with Dementia in Long-Term Care	USA	Undersöka effekter av AAT i sociala och agiterade beteenden hos äldre med demenssjukdom på särskilt boende	Kvantitativ studie, 4 deltagare på särskilt boende. Videoinspelning gjordes i 15 minuter var dag för att undersöka förändring i beteende. Totalt 39 olika beteenden mättes med hjälp av ABMI och SBOC	Minskad aggressivitet och ökat socialt beteende hos samtliga deltagande.	Bra

Bilaga 3

Checklista för kvantitativa artiklar – kvasi-experimentella studier

(Forsberg & Wengström 2003).

A. Syftet med studien?

.....
.....

Är frågeställningarna tydligt beskrivna? Ja Nej

Är designen lämplig utifrån syftet? Ja Nej

B. Undersökningsgruppen

Vilka är inklusionskriterierna?

.....

Vilka är exklusionskriterierna?

.....

Vilken urvalsmetod användes?

Randomiserat urval Obundet slumpmässigt urval Kvoturval

Klusterurval Konsekutivt urval Urvalet är ej

beskrivet

Är undersökningsgruppen representativ? Ja Nej

Var genomfördes undersökningen?

.....

Vilket antal deltagare inkluderades i undersökningen?

.....

C. Mätmetoder

Vilka mätmetoder användes?

.....

Var reliabiliteten beräknad? Ja Nej

Var validiteten diskuterad? Ja Nej

D. Analys

Var demografiska data liknande i jämförelsegrupperna? Ja Nej

Hur stort var bortfallet?

.....

Fanns en bortfallsanalys? Ja Nej

Var den statistiska analysen lämplig? Ja Nej

Vilka var huvudresultaten?

.....
.....

Erhölls signifikanta skillnader? Ja Nej

Vilka slutsatser drar författaren?

.....
.....

E. Värdering

Kan resultaten generaliseras till annan population? Ja Nej

Kan resultaten ha medicinsk betydelse? Ja Nej

Ska denna artikel inkluderas i litteraturen? Ja Nej

Bilaga 4

Checklista för kvalitetsbedömning av kvalitativa artiklar

(Forsberg & Wengström 2003).

A. Syftet med studien?

.....
.....

Vilken kvalitativ metod har använts (observation, intervju)?

.....

Är designen av studien relevant för att besvara frågeställningen? Ja Nej

B. Undersökningsgrupp

Är urvalskriterier för undersökningsgruppen tydligt beskrivna?

(Inklusions- och exklusionskriterier ska vara beskrivna.) Ja Nej

Var genomfördes undersökningen?

.....

Beskriv undersökningsgruppen (ålder, kön, social status samt annan relevant information)

.....
.....

Är undersökningsgruppen lämplig Ja Nej

C. Metod för datainsamling

Beskrivs metoderna för datainsamling tydligt (vilken typ av frågor används etc.)?

.....
.....

Ange datainsamlingsmetod:

Ostrukturerade intervjuer

Halvstrukturerade intervjuer

fokusgrupper

observationer

video-/bandinspelning

skrivna texter eller teckningar

D. Dataanalys

Hur är begrepp, teman och kategorier utvecklade och tolkade?

.....

Ange om:

teman är utvecklade som begrepp

det finns episodiskt presenterade citat

de individuella svaren är kategoriserade och bredden på kategorierna är beskrivna

svaren är kodade

Resultatbeskrivning:

.....
.....

Är analys och tolkning av resultat diskuterade? Ja Nej

Är resultaten trovärdiga (källor bör anges)? Ja Nej

Är fenomenet konsekvent beskrivet? Ja Nej

Är de teorier och tolkningar som presenteras baserade på insamlade data? Ja

Nej

E. Utvärdering

Kan resultaten återkopplas till den ursprungliga forskningsfrågan? Ja Nej

Stöder insamlade data forskarens resultat? Ja Nej

Har resultaten medicinsk relevans? Ja Nej

Diskuteras metodologiska brister och risk för bias? Ja Nej

Finns risk för bias? Ja Nej

Vilken slutsats drar författaren?

.....
.....
.....

Ska artikeln inkluderas? Ja Nej